

Dissertatio medica inauguralis de bilis concrementis vulgo calculis dictis

<https://hdl.handle.net/1874/312650>

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

BILIS CONCREMENTIS VULGO
CALCULIS DICTIS.

ANNUALE
BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS
CALCULLUS DICITUR

ANNUENTE SUMMO NUMINE

IN DOCTORATE PECTORIS MAGISTRICI

JACOBI VAN HALLI

MDCCCXXXIII

MDCCCXXXIII

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

ANNUALE BIBLIOPHILICAE SOCIETATIS

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

BILIS CONCREMENTIS VULGO
CALCULIS DICTIS,

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

JACOBI VAN HALL,

ORD. LEON. NEDERL. EQUITIS, ORD. CORON. QUERN. DECURIONIS,

JUR. ROM. ET HOD. DOCT. ET PROF. ORD.,

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus

SUMMISQUE IN

MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT

ADRIANUS HENRICUS TELJER,

o pago JUTPHAAS.

A. D. XXVI M. FEBRUARII A. MDCCCLVI, HORA V.

Trajecti ad Rhenum,

APUD L. E. BOSCH ET FILIUM,

MDCCCLVI.

DISSERTATIO MEDICA

DE CALCULI DIETETICA

ACUTISSIMA

JACOBI VAN HALLI

PARETIENSIS

OPTIMIS CARLSSIMIS

PRAECEPTORIBUS

ACADEMIAE MEDICAE

IN ACADEMIA MEDICA

PHYSICORUM

ALMA MATER

UNIVERSITATIS

ALMA MATER

UNIVERSITATIS

PHYSICORUM

PARENTIBUS
OPTIMIS CARISSIMIS,
PRAECEPTORIBUS
AESTUMATISSIMIS

SACRUM.

PRAEFATIO.

Cum multum mea intersit brevi summos honores capessere, mihi visus essem imprudenter acturus, si in quaestionibus praestantioribus vires periclitari ausus essem. Memor illius Ciceroniani: "prima sequentem honestum esse et in secundis, tertiusque consistere," argumentum aggressus sum, quod, licet non omnibus numeris, pressiori elaboratione absolvi possit.

*Ne tamen opportunitatem elabi patiar palam profitendi, quid quantumque Promotori aestumatis-
simo me debere sentiam. Gratias ago quam maxi-
mas pro benevolentia, pro urbanitate, qua sui
copiam facere nunquam recusavit, quotiescunque
lubebat ipsius auxilium implorare.*

Ceteris etiam Praeceptoribus, inprimis Medicinae Professoribus, cum pro egregia institutione, tum pro humanitate, qua me prosecuti sunt, gratiam habeo sinceram.

Me in scholis clarissimorum virorum SCHRÖDER VAN DER KOLK, DONDERS, VAN GOUDOEVER, optimis disciplinis fructum esse quam maxime laetor. Tuis etiam lectionibus, Cl. SUERMAN, me usum esse, semper grato animo recordabor.

Exemplum autem eminentis Promotoris, viri Clarissimi LONGQ, in mentem insevit imaginem medici perfecti, ad cujus similitudinem artem exercere, utinam mihi contingat!

Me in schola clarissimorum virorum SCHRODER
VAN DER KOLK, DOMINICUS DOEVER, optimis
discipulis fructum esse quam maxime factor. Tunc
CAPUT I.

GENERALIA QUAE DAM DE CALCULIS FELLEIS.

Calculi fellei s. biliarii, s. cholelithi, qui dicuntur, solida, quasi lapidea sunt concreta, quae in ductibus biliferis vel vesica fellea inveniuntur et praecipue ex bilis principiis constituuntur.

Eorum numerus valde est diversus. MORGAGNI (1), testis omni exceptione major, ut SOEMERING eum nominat, refert se 3000, WALTER (2) 500, BAILLY (3) 1000, BOUISSON (4) 1800 calculos in vesica fellea invenisse.

Si tanto numero, plerumque parvi sunt, nec

(1) MORGAGNI, de sedibus et causis morborum. Epist. XXXVII.

(2) WALTER, Observationes anatomicae. Berolini, 1775.

(3) BAILLY, The morbid anatomy of the most important parts of the human body. London, 1793, pag. 60.

(4) BOUISSON, de la bile etc. Montpellier, 1842.

majores grano hordei. Interdum unus tantum invenitur, isque saepe permagnus, ut BAILLY et GREISELIUS (1) quoque unum magnitudine ovi gallinacei se vidisse testantur.

Colore multum variant. Jam coerulei, jam albi vel subflavi et flavi, fuscii, nigri. Tandem sine colore vel spermati ceti similes, vel virides et pellucidi; interdum etiam maculati, ut mar-mor (2).

Variant quoque figura; si unus tantum adest, plerumque forma rotunda est vel ovali; si plures, saepius sunt irregulari, polyedrica, cubica, pyramidali forma, e mutua parietum frictione nata (3). Tunc plerumque alter alteri coagmentatur, ut omnes unum tantum corpus formare videantur. Superficies nunc est glabra, attactu plus minusve adiposa, nunc vero aspera et inaequalis.

In vesica fellea aut liberi jacent, aut in plica ejusdem tanquam in capsula inclusi sunt; saepe exsudato cum pariete vesicae interno cohaerent, vel jacent in loculis formati exsudato spissato, albuminoso vesicae, vel exsudato, quod transiit in telam fibrosam (4).

(1) MORGAGNI, Op. cit.

(2) C. ROKITANSKY, Handb. d. spec. path. Anat. II. Bd. pag. 372. Wien, 1842.

(3) J. CRUVEILHIER, Traité d'anat. pathol. Paris, 1852. T. 2. Pag. 178.

(4) ROKITANSKY, Op. cit. pag. 373.

Teste CRUVEILHIERIO ⁽¹⁾ etiam quasi in cystidibus involuti esse possunt, in ductu hepatico, choledocho vel cystico.

Jam apud WALTERUM ⁽²⁾, qui praecipue eorum studio operam dedit et magnum numerum calculorum examini subjecit, divisionem invenimus, a structura desuntam. Distinguit nimirum lapillos striatos, lamellatos, et corticatos.

Eorum structura nunc est aequalis, nunc inaequalis, secundum compositionem ex una pluriusve lamellis. Sunt, qui structuram pellucidam, radiatam, crystallinam (instar crystalli pellucidus, SCULTETUS) habent, inprimis qui constant e cholestearino. ⁽³⁾

Plerumque nucleum habent. FAUCONNEAU-DUFRESNE ⁽⁴⁾, „le noyau existe constamment,” inquit, haud vero in concrementis peculiaris cujusdam structurae, quae in fractura cerae fusae speciem referunt. Hicce nucleus constat ex mucos, biliverdino, interdum sanguine coagulato aliisque corporibus alienis. Si diu servantur calculi, nucleus exsiccatur, granosus fit vel in pulverem redigitur. Hicce nucleus nunc splendens, crystallinus ob cholestearini copiam, interdum

⁽¹⁾ Op. cit. pag. 177.

⁽²⁾ Op. cit.

⁽³⁾ ROKITANSKY, op. cit.

⁽⁴⁾ FAUCONNEAU-DUFRESNE, *Traité de l'affection calculuse etc.* Paris, 1851. Pag. 102.

spongiosus (1), nunc subniger, nunc croceo colore, etiam fuscus aut flavus. Magnitudo hujus nuclei non semper convenit cum magnitudine calculi. Plerumque major est, quo minor calculus, et forma saepius cum lapillo convenit. Inveniuntur calculi, in quibus duo, quatuor, imo quinque nuclei adsunt, (GUIBERT, BOUISSON et FAUCONNEAU-DUFRESNE) qui certe orti sunt ex conjunctione plurium minorum, quorum exempla tamen sunt rara. Verumtamen calculi etiam inventi sunt, quorum centrum cavitatem praebebat. Quamvis rarissime corpora aliena tamquam nuclei adsunt, LOBSTEIN et BOUISSON etiam lapillos memorant, quorum nuclei constant ex vermibus intestinorum, ascaride lumbricoide vel distomate hepatico, vel ex eorum fragmentis. Sic calculus describitur magnitudine pruni domestici, maxima parte compositus ex cholestearino, cujus nucleus liquefactus magnam quantitatem globulorum hydrargyri praebuit (2). Hicce calculus repertus est in homine, qui curam antisiphiliticam per infrictiones ex ungt. hydrarg. passus erat.

Circum nucleum saepissime stratum radiatum invenitur, constans e cholestearino et biliverdino, cujus singuli radii splendide convergentes ad pe-

(1) S. SOEMMERING, de concrementis biliaris. Trajecti ad Moenum, 1795. pag. 84.

(2) M. LACARTERIE, Gaz. de Santé, 15 Avril 1827.

ripheriam nuclei tendunt (1). Hicce splendor, e cholestearino ortus, se minus ostendit, quum major copia biliverdini adest. Quo minor biliverdini copia, ratione habita cholestearini, eo splendidior et magis radiata est structura, ita ut in calculis albis, qui fere toti constant ex cholestearino, stratum radiatum quoque majus sit.

Circum partem radiatam pars corticalis posita est, quae fere tota ex biliverdino constat. Cholelithi, quibus est magna quantitas cholestearini, fere semper parvam partem corticalem habent.

Durities calculorum bilis est parva, recentes facile digito franguntur; siccati facile in granteruntur. Qui constant ex cholestearino, plerumque sunt duriores et solidiores quam qui ex biliverdino. Quod attinet ad pondus eorum specificum, id quoque est exiguum, nec multum a bilis pondere differt. Exsiccando tam leves fiunt, ut facile aquae innatent, sed tandem, imbibito liquore, submerguntur. Variæ tamen causæ pondus specificum variare possunt. Pondus absolutum differt a nonnullis granis ad plures uncias; inventi sunt interdum unciarum 4 (2) et $3\frac{1}{2}$ (3).

Constitutio chemica constat, ut jam dixi, plerumque ex cholestearino et biliverdino, acceden-

(1) J. CRUVEILHIER, op. cit.

(2) SCHAARMIDT, apud HALLER in elem. physiol. pag. 565.

(3) RICHTER, med. und chir. Bemerkungen I. Bd. pag. 59. Goettingen, 1793.

tibus felle spissato, resina bilis, margarino, muco, epithelio, phosphatibus etc.

MAR CET (1) dicit, se magnum calculum vidisse, eiusque analysin fecisse. Hic calculus singularis est in historia calculorum biliarium; constabat nempe totus e carbonate calcis, colorato bile, colore erat flavus eiusque pondus gravius aqua.

In cinere, praeter salia carbonatica et phosphatica calcis et natrii, etiam manganesium et ferrum (DOLAEUS ET SCHURIG), interdum cuprum (2) inveniuntur.

Secundum ROKITANSKY (3) concrementa ex carbonate et phosphate calcis composita, non sunt producta bilis, sed potius mucii blennorrhoeici et puris e vesica fellea.

Calculi biliarii secundum compositionem chemicam dividi possunt

1°. in calculos fere unice consistentes e cholestearino.

2°. in eos, qui praecipue e biliverdino constant.

3°. in concrementa, quae striatim cholestearinum et biliverdinum ostendunt.

4°. in ea, quae fere unice ex materiis anorganicis constant.

Investigationes et analyses chemicae inveniuntur

(1) MARCET, Essai sur les affections calculeuses, pag. 140.

(2) HELLER, Archiv. f. phys. und path. Chemie, vol. II p. 228 et Bertozzi, Polli's Annali di chimica. Milano, Luglio 1845,

(3) Op. cit. pag. 373.

apud BERZELIUM, (1) BRAMSON, (2) SEIFERT, (3) LEHMANN, (4) BECQUEREL et RODIER (5).

Praeter calculos bilianos proprie sic dictos distinguitur etiam glarea biliaria, (gallice: gravelle biliaire) quam HALLER dicit etiam in hepate reperiri posse (6).

Concrementa sunt minora quam minimae lenticulae, et structura non conveniunt cum calculis. Hoc ideo solum de iis referimus et tantum addimus, BOUISSONUM (7) tres sequentes varietates distinguere:

1°. *Gravelle cholestérique*: corpuscula sunt parva, quae bile aut faecibus, in quibus inventa, sunt colorata, mollia et facile digitis conterenda; comburuntur ut adeps, constant cholestearino, interdum conjuncto cum parva quantitate bilis spissatae et mucii. Sunt amorphae. Non tantum in vesica fellæa inveniuntur, verum etiam in omnibus ductibus biliferis et saepe in faecibus.

2°. *Gravelle pigmentaire ou de matière colo-*

(1) BERZELIUS, Lehrbuch der Chemie, 9e Bd. Dresden und Leipzig, 1840, pag. 311 et sqq.

(2) Zeitsch. f. rat. Med. VON HENLE, U. PFEUFFER, IV. Bd. 1846.

(3) Zeitsch. f. rat. Med. VON HENLE, U. PFEUFFER, X. Bd. 1851.

(4) LEHMANN, Lehrbuch der physiol. Chemie 1853. 2e Aufl. pag. 62, 63.

(5) BECQUEREL et RODIER, Traité de chimie pathol. Paris, 1854. Pag. 253 et sqq.

(6) HALLER, Elem. physiol. T. VI. pag. 576, *Etiam arenulae in hepate reperiuntur.*

(7) Op cit.

rante, constans ex minimis particulis biliverdini, imprimis repertis in bobus.

3°. *Gravelle mélanique ou charbonneuse*, quae pulverem refert aut grana parva conglomerata, aut pulvem nigram majoris vel minoris spissitudinis.

Haec necessario praemonenda judicavimus. Procedimus ad pathogenesisin.

CAPUT II.

AETIOLOGIA.

Quomodo cholelithi oriuntur et e quanam causa, adhuc satis incertum est. Multae exstant hac de re hypotheses, quas enumerare non hujus est loci. Certum est, mucum et epithelium plerumque puncta esse, circa quae alia corpora solida se jungere possunt. Praeter haec in cholelithis fere semper etiam pigmentum quoddam calcareum invenitur, quod verosimiliter ad calculorum formationem conferre potest. BRAMSON (1) hoc invenit, quod novam periodum in historia constitutionis atque formationis calculo-

(1) Ueber Gallensteinbildung in Zeitsch. f. r. Med. von HENLE und PFEUFFER 1846, IV Bd. et SEIFFERT, Ueber Zusammensetzung etc., in Zeitsch. f. r. Med. von HENLE und PFEUFFER 1851, X Bd.

rum biliarium constituit. At vel sic tamen nondum liquet, quomodo cholestearinum a bile possit separari, si etiam mucus et corpora calcarea, ut solida corpora, adsunt. Quaeritur itaque, an bilis calculos continens normalis sit. Putaverunt nonnulli, eam esse normalem; (1) ex analysibus vero bilis humanae ad hoc usque tempus institutis parum adhuc concludi potest, quia chemicis media deficiunt ad tam exiguam bilis copiam, quae plerumque in cadaveribus invenitur, accurate explorandam. Accedit, quod bilis in cadavere repertae indoles magis fortasse a pathologico pendet processu, qui mortem induxit, quam ab eo, qui cholelithorum formationem effecit. Hoc autem fere certum est, bilem, in qua formantur concrementa, non tantum cholestearini posse continere quam normalem. Rarissime (2) tabulae cholestearini in bile sejunctae inveniuntur, saepissime contra in liquoribus e. g. exsudatis hydropicis etc. magna copia, unde concludi possit, materies solidas ac insolubiles multum valere ad formandos calculos biliarios. Si quaerimus, quid in bile normali cholestearinum ac cholepyrrhinum soluta retineat, experimenta directa docent, hoc praecipue effici acido taurocholico (3) et natro taurocholico. Quum resi-

(1) Novi commentat. Acad. scient. inst. Bonon. T. III. p. 307. conf. LEHMANN Loc. cit.

(2) LEHMANN, op. cit. pag. 61.

duum insolubile calculorum fuscorum digerimus cum acido tauro-cholico vel natro tauro-cholico acido, solvitur, nonnullis floccis cinereo-albis exceptis, et solutio antea sine colore, nunc colorem bilis recentis induit. STRECKER jam diu monstravit experimentis, cholestearinum acido tauro-cholico (1) eiusque salibus solvi. Formatio cholelithorum huc usque ideo manifesta esset, quum demonstrari posset, bilem concrementa deponentem aut inopem esse acidi tauro-cholici, respectu cholestearini et pigmenti calcarei, aut acidum eius tauro-cholicum jam decomponi in vesica fellea et ideo suam vim harum materiaram solvendarum amittere.

Reputantes, cholelithos, qui abundant cholestearino, sine illo pigmento calcareo numquam inveniri, contra calculos inopes cholestearini semper magnam eius pigmenti copiam habere, concludere quidem possumus, hanc conjunctionem valere in genesi horum concrementorum. Accedit ad hanc opinionem firmandam, quod saepius occurrunt cholelithi in regionibus, ubi aqua multum calcis continet, ut et in aetate provec-tiori, quando, uti notum est, variae calcis de-positiones locum habent.

(1) Acidum, quod LEHMANN taurocholicum, STRECKER choleïnicum denominavit, compositum est ex ac. cholal. et taurino. conf. DON-DERS en BAUDUIN, Handleiding tot de natuurkunde v. d. gezonden mensch. Utrecht, 1851. D. I. afd. I. pag. 208 et sqq.

Haecce de calculorum biliarium formatione hypothesis novissimis investigationibus indicatur, ut iis, quas instituit BRAMSON, SEIFERT, LEHMANN, alii.

HEIN⁽¹⁾ formationem in ductibus biliferis quaerit intra hepar sitis. Majores et crystallini, secundum eum, solum in vesica fellea formantur et sunt sequelae morborum localium hepatis, e. g. catarrhi viarum biliferarum aut simplicis irritationis mucosae!

Nonnulli affirmaverunt, in vena portarum etiam calculos formari?⁽²⁾

Sexum quod attinet: faeminae magis quam viri calculis biliaris subjectae esse videntur⁽³⁾. Secundum PROUTIIUM⁽⁴⁾ proportio est ut 1—4 vel 5. HEYFELDER⁽⁵⁾ inter 40 calculis istis laborantes 5 tantum viros invenit; ceterae erant foeminae, 32—70 annorum. Inter quindecim historias morborum a calculo, quas HALLER opusculorum pathologicorum tomo III enarrat, tres tantum virorum sunt. Ejus sententiam quoque sequuntur HOFFMANN⁽⁶⁾, SOEMMERING, DIET-

(1) Dr. HEIN, Ueber Gallensteine etc., in Zeitschr. f. rat. Med. VON HENLE und PFEUFFER IV Bd. 1846, pag. 29.

(2) Revue méd. 1844, ubi Fauconneau—Dufresne narrat talem casum.

(3) HEIN, l. c. inter 623 casus 377 erant foeminae, 243 viri.

(4) PROUT, Stomach and urinary diseases.

(5) CONF. CANSTATT, Bijzondere ziekte en genezingsleer, d. IV. 2e afd. pag. 460.

(6) HOFFMANN, medicina rationalis systematica.

TRICH (¹). Etiam anni climacterici formationi favere putantur. Haec autem praedispositio mihi videtur non adeo in peculiari quodam, quod generi foemineo est proprium, verum potius in vita magis sedentaria et domestica quaerenda esse: haec enim certe est causa, quod calculi biliares tam frequenter occurrunt apud viros doctos, incarceratos (HALLER), monachos atque aegrotos, qui diu in lecto decubuere. Plerumque occurrunt in senectute, certe in aetate proveciori, raro in juventute, rarissime apud infantes. Haereditarium quoque morbum in quibusdam familiis occurrere, nonnulli putaverunt (²).

Homines obesi quoque saepe calculis biliaris laborant et polypiosis interdum eos comitatur (³). Inter causas etiam nominantur abusus spirituosorum, vinum acre, alimentum siccum, cibi caseosi et pingues, moeror continuus. HOFFMANN etiam putat, venae sectionem neglectam in plethoricis calculorum formationi favere.

Secundum CANSTATT (⁴) cholelithiasis in nonnullis regionibus, ut in Hannoveria, Goettingae, et in quibusdam Angliae et Hungariae regionibus endemica est. Utrum autem diaeta incola-

(¹) Observationes quaedam de calculis in corpore humano inventis. Halae, 1788.

(²) FAUCONNEAU—DUFRESNE, op cit.

(³) ROKITANSKY, op cit. pag. 374, qui dicit saepe carcinoma etiam calculis comitari.

(⁴) Op. cit.

rum, an humidum et frigidum clima hujus rei causa sit habenda, non manifestum est.

Arthritis interdum quoque nexum causalem habere videtur cum cholelithis, et secundum PROUTIIUM (1) apud eos, qui laborant calculis e cholestearino, persaepe praedispositio invenitur ad depositiones acidi urici in urina. Etiam apud BUDD (2) legimus: "it is probable, that in London, the habit of drinking porter, which frequently leads to lithic acid deposits, and to the most inveterate forms of gout, in persons who inherit no disposition to them, may also frequently lead to the formation of gallstones." Causa proxima autem in mutata chemica compositione bilis quaerenda erit, uti supra jam monuimus.

(1) Op. cit.

(2) On diseases of the liver by G. BUDD, II. Edit. London, 1852. Pag. 360.

— 11 —

CAPUT III.
SYMPTOMATOLOGIA.

Plurimi et, ut vidimus, maximi calculi biliares in vesica fellea inveniuntur. Non tam frequenter in ductibus biliferis intra hepar sitis adsunt, quam in vesica.

Apud BONNETUM (1) magnus exemplorum citatur numerus, ut et apud MORGAGNIUM; recentiori tempore apud BERARDUM, ANDRALLIUM, REYNAUDIUM, alios. Haec concrementa plerumque pertinent ad sic dictam glaream biliariam. Rarius etiam calculi in ductu hepatico inveniuntur. WALTER, l. c. in observatione secunda, in ductu hepatico, ad capacitatem pollicis unius aucto, concrementum biliare, magnitudine nucis moschatae minoris reperit. Tali in casu plerum-

(1) BONNET, sepulcretum anatom. Libr. III. sect. 17.

que ductum choledochum obstruunt. ANDRAL ⁽¹⁾ parvum calculum prope conjunctionem ductus hepatici et choledochi invenit. Idem ⁽²⁾ semel etiam ductum hepaticum immodice extensum, concrementisque expletum invenit, dum ductus cysticus et choledochus crassitudine parietum obliterati erant. CRUVEILHIER ⁽³⁾ etiam calculos in ductu hepatico observavit. Si calculi adsunt in ductu cystico et choledochu, fere semper e vesica proveniunt. Hunc transitum interdum comitatur gravissima symptomata, ut infra videbimus.

Calculis biliariis laborantes saepe queruntur de gravitate ⁽⁴⁾ et pressione in epigastrio et hypochondrio dextro, afficiuntur cardialgia, colicis periodicis, ictero, variisque symptomatibus dyspepsiae. Alvus eorum parca et irregularis est et plerumque faciei color flavescens. Saepe tamen nullum symptoma eorum praesentiam indicat. Unica signa pathognomonica sunt excretio calculorum et strepitus quidam (LISFRANC), in macilentis interdum per integumenta abdominis observandus. Calculi etiam, qui in vesica fellea adsunt, tumorem externe observandum formare possunt. ⁽⁵⁾

(1) ANDRAL, Clin. méd. T. IV. pag. 347.

(2) Op. cit. pag. 349.

(3) CRUVEILHIER, Anat. Path. XII Livr. Pl. V.

(4) BOERHAAVE, Praelectiones ad institut. § 790.

(5) WUNDERLICH, Handboek der Pathol. en Therapie D. III. afd. 2 pag. 1194.

Gravissima symptomata, quae interdum producunt, certe haec sunt, quae communi nomine colicae hepaticae definiuntur. Haecce colica sive neuralgia hepatica, nonnisi hyperaesthesia plexus hepatici, secundum HENOCH quoque non raro sine calculis apud feminas occurrit, plerumque afficiens hystericas atque hypochondriacas. CUSACK (1) se observasse dicit, abusum theae infusionis in Anglia multum valere ad hanc neuralgiam provocandam. STOKES eam interdum observavit cum dysmenorrhoea.

Colica hepatica plerumque efficitur irritatione plexus hepatici, quam transitus calculorum e vesica fellea in ductum cysticum producit.

Nimia corporis intentio et motus, mutata corporis positio praesertim in latus sinistrum, respiratio profunda, momenta sunt, quae ad hunc transitum ansam praebere possunt. Dolor tunc plerumque subito oritur, imprimis duabus vel tribus horis post coenam copiosam. Aegroti queruntur de sensu pressionis et constrictionis urentis in regione vesicae felleae, qui identidem in tam vehementem dolorem lancinantem et perforantem vertitur, ut aeger in positione curvata in lecto aut humi se jactet atque manibus epigastrium premat, ut doloris remissionem accipiat. Huc accedunt nausea, vomituritio, anxietas, quae,

(1) Cases of certain nervous diseases, occurring principally in females with observations. *Dubl. Journ.* pag. 220.

durante paroxysmo, augentur, et dum dolor se per irradiationem, quae dicitur, in humerum et femur dextrum propagat, ingemiscentes et anxie clamantes, mortem amicam invocant. Omnes fere musculi spasmodice sunt affecti; oculi et facies rubra ac tumida sunt, vultus Hippocraticus.

Plerumque etiam affectiones sympathicae superveniunt, vertigo, cephalalgia, convulsiones, tam locales quam universales, immo etiam epilepsia. Dolores vehementissimi apud valde sensibiles etiam mortem per syncopen inducere possunt (¹); saepe certe diurnam leipothymiam producunt.

Lingua et os plerumque sicca, magna etiam est sitis. Vomitu fere semper alimenta et mucus interdum cum bile mixtus ejiuntur. Incipiente insultu, febris plerumque non adest. Pulsus fere semper parvus non acceleratus (²), pressio dolorem non semper auget, interdum minuit. Icterus in pluribus casibus post finem paroxysmi oritur. Cum calculus ductum choledochum intravit, dolor sensim sensimque minuitur et bilis excretio calculo impeditur. Quum calculus ductum cysticum reliquit aut in ductum choledochum pervenit, aut denuo in vesicam felleam rediit, dolor

(¹) In BIANCHI, Historia hepatit. Tom. I., multa exempla leguntur subitaneae mortis a colica ex concrementis biliaribus ortae.

(²) SOEMMERING, dicit op. cit. pag. 57. „Memoratu autem dignum, pulsum sanguinis, etiam in summis doloribus regularem manere.”

plerumque cessat, etsi post vehementissimos paroxysmos (1) magnus collapsus remanet, pulsus debilis et tardus est et totum corpus frigido sudore tegitur.

Cephalalgia, major minorve sensibilitas in regione hepatica, caeteraque symptomata nervosa, imprimis apud feminas sensibiles etiam diu remanere possunt.

Vehementia et diurnitas horum symptomatum diversae sunt. Pendent a numero, forma et magnitudine calculorum, nec non a structura viarum biliferarum. Interdum symptomata post unam duasve horas cessant, vulgo cum calculus in duodenum pervenit.

Si calculus est magnus et viae biliferae parvum habent lumen, aut si plures calculi adsunt, symptomata cum nonnullis remissionibus per plures dies durare possunt. Tunc etiam plerumque observatur color iste luridus, ictericus et urina jumentosa fusca.

Inter symptomata minus vehementia nunc etiam febris oritur, quae partim potest esse sequela irritationis mucosae, partim subitae effusionis bilis diu retentae et morbose mutatae in duodenum.

In decursu per tractum intestinalem calculi biliarii saepe etiam colicam et tenesmos excitant; si permagno sunt ambitu, etiam ileum (2) cum lethali exitu producere possunt.

(1) BUDD. Op. cit.

(2) ABERCROMBIE, Diseases of stomach etc. 2 Ed. pag. 389.

Cum autem jam in duodenum pervenerunt, tunc aut vomitu, quod rarissime fit (1), aut per anum evacuari possunt.

Concrementa in minoribus viis biliferis intra parenchyma hepatis sita, plerumque parva sunt, et fere semper bile propelluntur. Tunc producunt interdum levem quandam dolorem, eumque mox cessantem, qui tamen nervosis saepe satis vehemens est. Symptomata sequelarum harum concretionum, ut hepatitis, abscessus hepatis etc. tunc saepe magis se ostendunt. Calculi biliarii, quamvis raro in ductu hepatico adsunt, ibi exiguum tantum dolorem excitant. Dolor tunc magis in segmento hepatis inferiori sedem habere dicitur.

(1) SCURRIE, Lithologia, ubi narrat octo casus concrementorum biliarium vomitu excretorum.

CAPUT IV.

DIAGNOSIS.

Diagnosis saepe perdifficilis est. Certum de-
 mum signum datur, quando unus pluresve calculi
 cum faecibus per alvum eliminantur. HOFFMANN
 jam dicit: „inter omnia quae monuimus signa,
 „nihil datur certius vehementes a calculo felleo
 „prognatas dijudicandi passiones, ac si ipsi cum
 „excrementis per alvum secedant;” quamdiu in
 vesica remanent, aut nullis se symptomatibus
 produnt, aut levem modo dolorem excitant ac
 pressionis quemdam sensum in regione vesicae
 et symptomata interdum generalia, quae aequo
 jure ulcerationi vesicae felleae aut morbis orga-
 nicis hepatis aut ventriculi intestinorumque affec-
 tionibus adscribi possunt.

Huc usque nullum constans et singulare sig-
 num pathognomonicum notum est, quod certo

indicat, calculos biliarios adesse. Quum ex vesica fellea exeunt, et symptomata observantur, quae colicae hepaticae propria diximus, tum demum pro certo diagnosin facere poterimus, quando aegrotus jam prius eiusmodi affectionibus laboraverit et calculos adesse jam manifestum fuerit.

Diagnosin facilius redditur scientia causarum, e quibus plerumque oriuntur calculi.

Doloris habita ratione, primo ad aspectu judicari possit, inflammatoriam conditionem adesse; in primis quum nondum aegrotus tale symptoma praebuerit. Generatim autem febris symptomata desunt, quae certe raro in dolore, cujus causa est inflammatio, deficiunt. Praeterea origo doloris nobis etiam aliquid luminis adfert ad diagnosin constituendam. Dolor enim ex inflammatione ortus sensim tantum crescit et continuus est; contra ex colica hepatica subito dolor oritur, manifestos habet paroxysmos, et dum in priori casu dolor pressione externa augetur, in posteriori potius minuitur, certe pressione ingravescit.

In omnibus casibus ad diagnosin constituendam necesse est faeces explorare, ut cognoscamus, num calculi biliarios insint an secus. Quem in finem optime utimur vase ut cribrum perforato, in quod excreta funduntur. Continua aquae infusione sensim sensimque faeces perfluunt atque concrementa insolubilia remanent in cribro (1).

(1) CANSTATT, op. cit. et quidem part. supplementi, quam HENOCH scripsit pag. 585.

CAPUT V.

PROGNOSIS.

Prognosis valde est varia et pendet a conditionibus, a symptomatibus, quae singulis casibus propria sunt.

Notum est, cholelithos diu in vesica fellea adesse posse sine ullo symptomate. Plures autopsiae nobis eos monstrant, ubi durante vita nulla eorum fuit suspicio.

Fausta est prognos, quum calculi non nimis magni, regulares et glabri sunt; tunc enim minore cum dolore facile una cum bile in tractum intestinalem protruduntur, nec ullam morbosam affectionem relinquunt.

Minus fausta est prognos, cum symptomata colicae hepaticae intrant. Haec enim ipsa jam causa mortis esse potest; non minus calculi diu incarcerati sequelae, ut inflammatio, suppuratio,

gangraena, perforatio cet. mortem afferre possunt.

Aegroti, qui semel paroxysmum colicae hepaticae passi sunt, recidivis expositi sunt. Plerumque unus tantum vel pauci calculi durante insultu vel post eundem evacuantur, et quamvis omnes qui adsunt calculi eliminantur, calculorum formatio remanere potest.

Si ileus ut sequela calculorum oritur, tum certe prognosis etiam valde infausta est.

CAPUT VI.

EXITUS.

Symptomata, quae calculus biliaris efficere potest, uti jam vidimus, majori vel minori temporis spatio adesse possunt, et aut transire in stadium quietis, cui ocius serius novus paroxysmus succedit, aut in quietem continuam et sanitatem, quando calculus in tractum intestinale protruditur et evacuari potest. Mortem afferre potest virium exhaustionem; ansam dare potest aliis morbis, et sic quoque in mortem abire. Hae sunt mutationes, de quibus jam breviter videbimus.

Prima morbosa organica mutatio calculis biliaris orta certo erit inflammatio mucosae, ut sequela stimuli quem excitaverunt. Secundum FOERSTERUM ⁽¹⁾ originem ducit e ductu bilifero

(1) FÖRSTER, Leerboek der pathol. anat. Tiel, 1851. 2^e stuk. Pag. 208.

communi et ductu cystico et praesertim vesicam felleam occupat (¹). Decursum habet acutum, ad cuncta membrana simul se extendit et efficere potest, ut vesica fellea rumpatur et bilis atque calculi in abdomen effundantur: aut decursus est chronicus, ulcerationes in membrana mucosa producere potest, ut et fistulas in cellulosa mucosae subjacente cum perforatione quaqua-versus. Superficies externa vesicae felleae in hoc casu membranis spuriiis tegitur et, adhaesionibus post inflammationem ortis, cum omnibus partibus contiguis conjungitur; unde fit, ut, post perforatum vesicae parietem, plerumque circumjacens cellulosa bile imbuatur, inflammatio cum pyogenesi, abscessus in peritoneo oriantur, item fistulae per tegumenta abdominis (²), in ventriculo, duodeno, colo transverso, per quas saepe magni calculi facile eliminantur. Eadem observantur in inflammatione ductuum biliferorum, stimulo calculorum producta.

Secundum FOERSTERUM atrophia vesicae felleae bonus est exitus chronicae inflammationis.

Parietes valde crassi evadunt. Vesica ipsa continet fel inspissatum cum muco et calculis. Vesicae volumen perparvum est. In parietibus

(¹) ROKITANSKY op. cit. pag. 366.

(²) HOFFMANN 80 ex ulcere abdominali concrementa biliaria prodire vidit; BUETTNER 38 calculos ejusmodi per umbilicum; TOLET, concrementum biliare ovi columbini magnitudine ex ulcere umbilicali proveniens vidit. TOLET, de Lithotomia. Cap. IV. pag. 24.

crassis interdum ossificatio spuria oritur. Hicce a ROKITANSKY (1) callus abnormis dictus exstat ossificatione vesicae felleae, quae ut sequela inflammationis in telam fibrosam est mutata.

Eiusmodi mutationem in textura atque forma vesicae felleae observavi apud foeminam in clinico medico clarissimi LONCQ.

Haecce femina, 53 annos nata, (in nosocomium academicum recepta die 26 Februarii 1855), mater novem liberorum, staturae erat modicae. Post annum 46 aetatis non amplius menstrua habuerat. Querebatur de dolore in dorso et latere dextro, valde emaciata erat, pulsus frequens. In hypochondrio dextro usque ad umbilicum tactu invenimus massam duram, perspicue hepar valde extensum, crura erant oedematosa, debilitas magna, anaemia notabilis. Faeces coloratae, urina ostendit sedimentum album. Ante plures annos semel ictero laboraverat. Obiit die 8 Martii. In autopsia, postero die instituta, hepar se permulto majus quam normale ostendit. Praeter perparvam partem lobi dextri fere normalem, erat ceteroquin degeneratum in telam solidam, lardi speciem prae se ferentem. Loco vesicae felleae saccus erat e tela fibrosa duodeno conjuncta, ab omni parte clausa, magnitudinis circiter 2 centim. in diametro. Serum inerat et novem glabri, pellucidi calculi biliares, qui cholestearinum continebant.

(1) 1. c.

An hîc, durante ictero, inflammatio chronica ductuum biliferorum, per calculos allata, locum habuit, unde, ut sequela, telae mutatio?

Calculi biliarii ductus biliferos quoque dilatare possunt. Dilatio se ostendere potest ab exitu ductus choledochi in duodenum ad ductus capillares bilis, aut tantum majorem minoremve partem occupat.

Majores ductus biliferi inprimis se valde extendere possunt. Morgagni reperit aliquando ductum choledochum adeo extensum, ut facile duos digitos ei inducere posset.

Hydrops cystidis felleae exoriri potest, quando cholelithi in ductu cystico remanent. Nulla bilis amplius in vesicam felleam intrare potest, quae mucro agglomerato sensim extenditur; si magis se contrahit, mutatur in cystidem serum continentem aut limpidum aut reliquiis bilis leniter coloratum.

Quum cholelithi in ductu choledocho adsunt eumque obstruunt, tunc icterus cum eius sequelis (Cf. pag. 18) exoriri potest; non semper autem hoc accidit; bilis saepe etiam inter calculos et parietes ductus choledochi effluere potest. Obstructio totalis praesertim pendet a magnitudine et forma calculorum.

Inter rarissimos exitus citari potest formatio abscessus in hepatis substantia ut sequela ulcerationis, (1) perforationis calculis biliariis in vesica fellea aut ductibus biliferis ortae.

(1) BUDD. op. cit.

Haud dubie venae parvae, ulceri finitimae, inflammantur, aut secretum ulceris saniosum absorbetur.

Quum per tractum intestinale calculi parviam faciunt, etiam in processu vermiformi manere possunt atque ansam praebere ad ulcerationem et perforationem, formationem abscessus in cavitate peritonaei aut peritonitidem cum exitu lethali.

plasmata et fomentationes calidae, emollientes, saepe repetitae applicentur ex dec. cap. pap. alb. aliave sedantibus, et infusiones adhibeantur oleosae, aliave, quae dolorem sedare possunt. Clysmata mucosa demulcentia proque adhiberi possunt, interire tepidas, mucosae potiones.

CAPUT VII.

CURATIO.

In symptomatibus intercurrentioribus, validiora medicamina sunt adhibenda. Apud aegrotos fortes, robustos, cum pulsu pleno et duro, sine dubitatione venae sectio larga (FORWARD) est instituenda, immo etiam, si ita res postulat, repetenda est. (¹) Haec venae sectio instituitur partim ad ductus irritatos relaxandos, partim ad inflammationem praevocandam. Sic etiam, si

Medicatio instituenda apud laborantes calculis biliariis, partim palliativa, partim radicalis esse debet.

Priori affectiones spasticae et dolor, quem calculus ductus biliferos, permeans excitat, sedanda sunt et calculorum amotio promovenda.

Posteriori 1° resolutio calculorum, qui adsunt, est promovenda 2° formatio novorum calculorum praevenienda.

Ad curationem palliativam omnia medicamina sunt indicata, quae valent ad spasmodicam contractionem ductuum biliferorum amovendam et calculi in duodenum transitum promovendum. Huc imprimis pertinent balnea calida vel tepida, in quibus per longum tempus, immo per aliquod horas, aegrotus remanere debet. Externe cata-

plasmata et fomentationes calidae, emollientes, saepe repetitae applicentur ex dec. cap. pap. alb. aliisve sedantibus, et infrictiones adhibeantur oleosae, aliaeve, quae dolorem sedare possunt. Clysmata mucosa demulcentia quoque adhiberi possunt, interne tepidae, mucosae potiones.

In symptomatibus interim vehementioribus, validiora medicamina sunt adhibenda. Apud aegrotos fortes, robustos, cum pulsu pleno et duro, sine dubitatione venae sectio larga (POWELL) est instituenda, immo etiam, si ita res postulat, repetenda est. (*) Haecce venae sectio instituitur partim ad ductus irritatos relaxandos, partim ad inflammationem praecavendam. Sic etiam, si dolor in hypochondrio dextro pressione augetur et febris intercedit, hirudines sunt applicandae et epispastica adhibenda, si nempe suspicio est, processum inflammatorium enasci.

Quando symptomata, quae plus minusve inflammationem indicabant, nunc diminuta sunt, cum fructu narcotica adhiberi poterunt, quae curatio imprimis apud nervosos et minus robustos aegrotos antiphlogisticae curationi praeferranda est. Opium ejusque praeparata, acet. morphii prae ceteris hic primum locum tenent. Nonnunquam opium cum fructu pulveri aërophoro conjungitur aut datur cum praeparatis, quibus etiam ventriculi irritabilitas diminui potest, nempe

(*) HOFFMANN, V. SWIETEN, DURANDE.

ac. hydrocyanico. In aliis casibus opium aetheri mixtum, salutare edit effectus. PEMBERTON ⁽¹⁾ dabat omni hora 1 gr. opii sive 25 gutt. tinct. opii, et simul clysmata ex amylo et tinctura opii. BELL ⁽²⁾ ad sedandum dolorem omnibus 2 vel 3 horis dat 2 ad 3 gr. opii, et pannos, laudano imbutos, ad regionem epigastricam applicat. POWELL curationem incipit a magna dosi opii, quam paulatim diminuit. BRICHETEAU, ⁽³⁾ si opium expectatum auxilium non adferebat, tinct. castorei parvis dosibus adhibebat et omnibus remediis frustra adhibitis ad dolorem levandum, bono cum eventu vesicam glacie impletam ad epigastrium applicabat.

Belladonna etiam cum bono eventu adhibita est. LALOTTO ⁽⁴⁾ casum refert, in quo extractum in pilulis dabat, omni bihorio $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{2}$ gr. una cum unguento ex hoc medicamine composito. In vehementibus symptomatibus quoque chloroformum adhiberi possit.

Ad vehementi vomitui occurrendum potio Riverii datur ⁽⁵⁾.

Nonnulli medici (HEBERDEN, SAUNDERS) vomitum per ipecacuanh. gr. 20-30 vel tart.

(1) C. R. PEMBERTON, Verhandeling over de verschillende ziekten der onderbuiksgewanden, 1820, pag. 47.

(2) BELL, on the diseases of the liver etc. London 1833.

(3) BRICHETEAU, neue Samml. auserl. Abhandl. Bd. X. 5, S. 255.

(4) SCHMIDT's Jahrb. Bd. I. S. 170.

(5) CANSTATT. op cit.

emet. gr. β -1 pro dosi excitare conati sunt, sperantes fore ut laxatione fibrarum muscularium, quae post vomitum plerumque intrat, et actione diaphragmatis et musculorum abdominis, durante vomitu, duplex emolumentum assequerentur, et ita calculus melius protruderetur. HOFFMANN et MORGAGNI hoc jam valde improbabant, et certe periculosissima est agendi methodus. Conditio irritata enim ductuum biliferorum vomitu augebitur et ruptura vesicae felleae insuper sequela esse potest, ut STOKES semel observavit.

Simulac ex minutis symptomatibus conjici poterit, calculum in duodenum pervenisse, res postulat, ut enematis ex aqua tepida evacuationi calculi bilisque stimulantis, cujus interdum in tubo intestinali magna copia adest, et eccoproticis auxiliemur. Quo minus haecce medicamina adhibenda sunt in vehementi colicae hepaticae accessu, eo magis hîc bono cum successu sumi poterunt, ut salia alcalina, merc. dulc., decoct. fruct. tamarind. cum manna, ol. ricini.

Ad solutionem calculorum efficiendam, variis temporibus multa remedia eaque diversissima proposita sunt. Alcalia carbonica quam maxime hunc ad finem commendata sunt, quia eorum efficacia explicabatur e solubilitate facili salium potassae et sodae cholestearinicae. Diversa remedia specifica ad hunc scopum afferuntur, ut, ac. nitricum (RICHELMI), aq. calcis (WHYTT, CONRADI), ac. oxalic. et phosphoric. (CARREN-

DEFPEZ) (1). Praeter haec DURANDEI (2) specificum quam maxime laudatur.

Compositio ejus haec est :

R. Ol. Terebinth. rectific. dr. i.
solve in
Aetheris Sulph. dr. iij.

DURANDEI incipiebat, per 6 ad 8 hebdomades, a demulcentibus et resolventibus adhibendis. Tunc mane dabat scr. ij specifici sui, dein aegrotus sumere debebat, quantitatem quandam lactis vel jusculi carnis vitulini. Etiam postea decoct. rad. cichorei dabat. Si aegrotus circiter libr. I. hujus remedii sumserat, cessabat et finem curae imponebat medicamentis eccoproticis. Multa consilia addit, quibus attentionem referre debemus, durante cura. Varii auctores optimos eventus hujus remedii adnotant.

DUPARQUE (3) remedium mutavit, utendo loco olei terebinth., oleo ricini, atque etiam hoc modo bonos effectus se vidisse scripsit. Verosimiliter calculi, qui jam in duodenum pervenerant, ut ex casibus ab illo allatis liquet, ol. ricini actione per anum eliminati sunt.

Theoreticis argumentis autem usus horum specificorum difficillime vel potius nequaquam potest explicari, et remedium DURANDEI mihi etiam vi-

(1) Vide, CANSTATT. op. cit.
(2) Nouveaux mémoires de l'acad. de Lyon. 1782. 2e Sem.
(3) Revue médicale, Avril 1841.

detur non multum valere ad cholelithorum solutionem; qua antispasmodicum, aether solum mihi agere posse videtur: plus mihi valeret usus alcalium, praesertim bicarb. sodae, et aquarum mineralium resolventium, ut Carolinae, Teplitsensis, Fachingensis aliarumque.

Aqua Vichiana (1) a medicis Gallicis quam maxime laudatur. Porro etiam succi expressi ex herbis recentibus atque earum extracta ut taraxaci, cichorei, saponariae, chelidonii.

HALL in nonnullis casibus electricitate usus est.

PETITUM, qui vesiculam felleam chirurgico auxilio aperiri calculosque auferri jubebat, vix quisquam nostratum sequetur, si eum excipias casum, quo adhaesio et abscessus inter ventris parietem et vesicam felleam exstant. Ergo non nisi in adhaesione vesiculae felleae ad integumenta abdominalia, tentanda exulceratio est vel apertura artificiosa, ut SOEMMERING dicit.

Ut tandem praecaveamus formationem calculorum novorum, secretionem et excretionem bilis ordinare debemus medicaminibus nominatis ex alcalibus et herbis, et praesertim diaeteticis praecipis sequentibus. Aeger mane surgat, corpus sub Jove frequenter exerceat currendo ac lavando. A cibis pinguibus, cerevisiis gravioribus, nec non

(1) Haec aqua (eau de Vichy) magnam continet copiam bicarb. sodae, aliorumque salium. Vd. Mémoire sur les eaux minérales de Vichy, 1843.

(2) Revue médicale, Avril 1844.

a coenis largioribus se absteineat. Utatur quam plurimum cibis blande nutrientibus. Alvus, si opus est, promoveatur usu rad. rhei cum pauxillo aloës aut purgantium leniorum.

T H E S I S

Recte cruvellar: « La médecine n'est point une science à chiffres et à compar. Les préceptes et les faits de l'art ne peuvent pas être enchaînés dans l'inflexibilité des nombres: en médecine, il n'y a d'autre calcul possible que le calcul des probabilités. »

II.

« Die Verriichtung der ontologischen Auffassung der Krankheiten ist auch eine Verriichtung der ontologischen Therapie der Schule der Specificiker. Der Gegenstand der Therapie sind nicht Krankheiten, sondern Bedingungen; überall handelt es sich nur um das Wechseln der Lebensbedingungen. »
VIRCHOW.

III.

« Remedium durandi non magnum fiduciam meretur. »

— III —

THESES.

I.

Recte CRUVEILHIER : » La médecine n'est point une
» science à chiffres et à compas. Les préceptes et les
» faits de l'art ne peuvent pas être enfermés dans l'in-
» flexibilité des nombres : en médecine, il n'y a d'autre
» calcul possible que le calcul des probabilités. »

II.

» Die Vernichtung der ontologischen Auffassung der
» Krankheiten ist auch eine Vernichtung der ontologischen
» Therapie, der Schule der Specifiker. Der Gegenstand
» der Therapie sind nicht Krankheiten, sondern Bedin-
» gungen ; überall handelt es sich nur um das Wechseln
» der Lebensbedingungen. » VIRCHOW.

III.

Remedium DURANDEI non magnam fiduciam meretur.

IV.

Sulph. chinini non habet vim tonicam.

V.

»Der Arsenik ist ein Mittel, zu welchem kein be-
»sonnener Arzt anders als im Nothfall greifen wird.»

LIETZAU.

VI.

Usus mercurii dulcis in hepatide reprobatus est.

VII.

Lepidius quam verius CLARUS de⁴ cyaneto zincico:
»Es soll,“ inquit, »gegen Cardialgie, Cephalgie, Hys-
»terie, Keuchhusten, Epilepsie helfen, thut's aber nicht.“

VIII.

In vera peripneumonia nullum remedium venae sec-
tioni anteposendum est.

IX.

In gastride venae sectio quam rarissime convenit.
In acutissima medicamenta interna non prosunt.

X.

In dilatatione cordis, parietibus extenuatis, venam
secare est mortem maturare.

XI.

In cerebri commotione non instituenda est venae
sectio, nisi ingrediente reactione, quam vocant.

XII.

» Videndum, ne tantum ex una parte noceamus, quantum ex altera prosumus.”

HOFFMANN.

XIII.

In ictero calculoso emetica plane sunt rejicienda.

XIV.

Egregie CRUVEILHIER: » La médecine proprement dite puise dans l'anatomie pathologique une grande partie de sa certitude.”

XV.

» Non egemus crasi sanguinis speciali, qua tuberculorum ortum explicemus.

XVI.

» Chlorosis ea forma est anaemiae, quae haud raro se ostendit tempore pubertatis incipientis.

XVII.

» Minus recte CHOULANT: » Im höheren Alter,“ inquit, » unterliegt der Körper nach und nach einer Menge von anatomisch-physiologischen Veränderungen, welche den alten Spruch: *Senectus ipsa morbus est*, zur völligen Wahrheit machen.”

XVIII.

» Wherever an important vital process is going on, » there is an increased flow of blood to the part and » a congestion, if it may be so termed, or an accumu-

»lation of blood in the vessels, by which the vital ac-
»tion is maintained.” BUDD.

XIX.

Non assentior HIPPOCRATI dicenti: »mulierem utero
»gerentem, si instituat venaesectio, abortare, eoque
»magis si foetus grandior fuerit;” contra statuo, venae
sectione saepe abortum praecaveri posse.

XX.

Capitis rotatio, quam SCANZONI proposuit, bis for-
cipem applicando mihi videtur reprobanda.

XXI.

Curatio localis ulceris syphilitici ante diem quintam
post coitum, cui tribuendum est, sufficit.

XXII.

In ulceribus curandis maximi est momenti universam
aegrorum conditionem respicere.

XXIII.

Virus gonorrhœicum inferre in oculum, uti nonnulli
commendant in panno aliisque, est rejiciendum.

XXIV.

Recte Doct. TELJER; »heeft de arts de noodige en
»doelmatige middelen aangewend en te vergeefs beproefd,
»de breuk in te brengen, niets mag hem dan terughou-
»den, de beklemming op te heffen.”

XIX

AAN MIJNEN VRIEND

A. W. TELJER.

BIJ ZIJNE BEVORDERING

TOT DOCTOR IN DE GENEESKUNDE,

26 Februarij 1856.

XXII

De laatste schrede is afgelegd

Van 't oefenperk, u hier ontsloten,

Straks wordt der Hoogeschool 't vaarwel gezegd,

En wat ge hier doorleefd hebt en genoten.

Herinneringen aan een jong'lingstijd, vol zoets

En lieflijks, in het binnenste uws gemoeds

Voor altoos weggelegd.

Want voortaan wijdt der maatschappij

Gij al de vruchten van die jaren,

Hier doorgebracht om wetenschap, hetzij

Door andren, 't zij zelf-vorschend zaam te garen,

Opdat gij later zoudt verdrijven met Gods hulp

Uit 's rijken ziekvertrek en 's armen stulp

Der krankheên breede rij.

Gezegend zij het schoone doel,
Waarmeê ge uw loopbaan binnensneldet,
Smaak ruim 't genot van 't zaligend gevoel
Eens redders, dan wanneer gij perken steldet
Aan 't vlijmen van de smart en 't woeden van den dood.
Dat ondank nooit den last dier taak vergroot',
Den lust er toe verkoel'.

Wat u ook in de toekomst wacht,
Gedenk uw' Akademievrinden,
En wees verzekerd, als geluk u tegenlacht,
Wij juichen met u, — mogt ge rampspoed ondervinden,
Geen onzer, die, als hij 't vermag, u niet
Volgaarne elken galsteen van verdriet
Geheel te ontnemen tracht.

Vaarwel dan, 't scheiden doet ons zeer,
Moog' 't lot ons vaak weêr zamenbrengen,
Hoever uiteen — wij zullen u ter eer
Nog lang in Utrecht's vest een feestdrank plengen.
En treên ook wij die wijde, wijde wereld in,
Wij blijven wenschen met opregtén zin:
Steeds dale op u en uwe levensgezellin
Des Hemels zegen neêr.

Utrecht, 24 Febr. 1856.

J. JONGENEEL.

